

דבר יבש גדול בשליש מדבר לח; או אם התנה לוקח עם מוכר למכור לו סאה גדושה, ונתן לו סאה מחוקה, עליו נכחת לו שליש מהדמים (תוס' עירובין יד, ב ד"ה ש"מ, ע"פ חות יאיר קעב), ואפילו אם אמר הלוקח למוכר 'כלי זה גדוש מכור לי', גם אם הכלי מחזיק גודש יותר משליש, מוסיף לו גודש עד שליש ודיו, שיותר משליש אינו נטפל לכלי (חזו"א כל"ס כ, ז).

אבני חזייה לרבא דקא דאוי למערב, שהביט בערב שבת למערב לבדוק אם האדים (רש"י), שאם פניו מאדמים, עדיין יום הוא, או שמה הכספי התחתון וכבר בין השמשות [וכדעת רב יוסף, שאם סובר כרבה מה הקשה מ'כל זמן שפני מזרח מאדמין', הרי רק בדק אם שקעה החמה] (רשב"א בשם רבו [רבני יונה]), ויש שפירש, שדבק אם כבר הסתיימה האדמיונות וכבר ודאי לילה, או שמה עדיין בין השמשות [וסובר גם כדעת רבה], ואמנם בין השמשות כבר אסור במלאכה, רצה לערב עירוב חצירות או להטמין, ששינוי לעיל (לד, א) שערב שבת בין השמשות מותר לערב ולהטמין (רשב"א).

יניח חמה בראש הפרמל וירד ויטבל בים ויעלה, שבטבלתו עדיין יום, ואסור בתרומה משום הערב שמש, וכשיעלה כבר לילה, ומותר לאכול בתרומה (רש"י), שעומד על שפת הים, וכשרואה שהחמה בראש הר הכרמל, יורד וטובל ועולה חזרה לשפת הים (ש"ת חת"ס ו, טז בדעת רש"י), ויש מפרשים, שירד מראש הכרמל, וטובל ועולה חזרה לראש ההר (רשב"א; חזו"א או"ח לט, יח בדעת רש"י, שתמה על החת"ס איך יתכן שאם עומד על שפת הים, הירידה לים, הטבילה והעליה ממנו נמשכים זמן רב כ"ס).

הרוצה לראות בארה של מרים יעלה לראש הפרמל וינצה ויראה קמין כברה בים, ובמדרש (תנחומא חוקת כא, הובא ברש"י כ"ס מבואר, שנמצא בימה של טבריה (רבנו חננאל; כפתור ופרח ז), ומשמע שיש ענין לראות בארה של מרים, וכפי שמצינו שהאריז"ל היה מוכן לקבל את רבי חיים ויטאל לתלמידו, אך כדי שייבן עומק סתרי התורה השקוה מבארה של מרים (הערות הגר"ש אלישב).

מעין המטלטל טהור וזהו בארה של מרים, טהור מלקבל טומאה, וטובלין בו, שאינו ככלי שיהא למים דין מים שאובים (רש"י), ומכאן ראה שאין דין במים שיהיו נוגעים בקרקע, אלא כל שאינם בכלי, אפשר לטבול בהם (מי השילוח ד).

דשלים בין השמשות דרבי יהודה והדר מתחיל בין השמשות דרבי יוסי, ואין הכוונה שמיד בסיום בין השמשות של רבי יהודה מתחיל בין השמשות של רבי יוסי, אלא הכוונה אחרי סיום בין השמשות של רבי יהודה, אבל יש שיעור זמן מה ביניהם [וראיה, ממה שהוצרך רבי יוחנן בסמוך לפסוק הלכה כרבי יוסי לענין אכילת תרומה, שכהנים ימתינו להערב שמש עד סיום בין השמשות של רבי יוסי, ואם הם סמוכים ממש, נמצא שההבדל ביניהם הוא כהרף עין, ולא היה צריך לומר שהלכה כרבי יוסי] (תוס' בע"ב ד"ה אלא, בת"י ראשון), ויש סוברים, שבין השמשות של רבי יוסי, הוא מיד אחר גמר בין השמשות של רבי יהודה (אור זרוע ב, ד; ביאור הגר"א או"ח רסא, יא).

הלכה כרבי יהודה לענין שבת, ■ וכן הלכה (וש"ע או"ח רסא, ב. וראה ב"ה"ל טט, ג ד"ה נאכל, שמעיקר הדין הלכה כרבי יוסי, וכרבי יהודה לחומרא, וראה עוד ב"ה"ל רסא, ב ד"ה ושיעור, אך רק לענין דאורייתא, או גם לענין דרבנן).

וחלופה בחלתא, שאמנם נחלפו השיטות, אבל בשניהם דעת רבה לחומרא, ורב יוסף לקולא (חידושי הגר"א). ויש שפירש, שכשם שנחלקו גבי שבת, אם שיעור אורך זמן בין השמשות הוא כשיעור זמן הליכת אדם שני שליש מיל או שלשת רבעי מיל, שאפילו שמשערים לפי אדם בינוני, בזה גופא נחלקו, מה נקרא אדם בינוני [כמבואר בתוס'], כך נחלקו לענין טלטול כוורת שאינה ניטלת מחמת כובדה] [אם תורת כלי עליה או לא], שאפילו שמשערים לפי אדם בינוני, נחלקו מה נקרא אדם בינוני (פ"י, בשם רבו רבי הירש באלחוב).

בת תרי כורי שרי לטלטולה ובת תלתא כורי אסיר לטלטולה, והטעם שאין לטלטל כלי כבד, משום שאין תורת כלי עליו, וגם בדבר שמלאכתו להיתר אסור בטלטול אם אין לו שם כלי (רש"י כאן, ולהלן קכו, ב ד"ה ג). והלשון 'בת תלתא כורי אסיר לטלטולה' אינו מדוקדק, כי בת שני כור ומשהו כבר אסורה בטלטול, וכיון שרב יוסף התיר טלטול בת שלשה כורים, נקט רבה שלשה לאיסור; ואחרי שרבה נקט שנים ושלשה, נקט רב יוסף אף הוא שלשה וארבעה [ולא שלשה ומשהו] (רשב"א; ריטב"א).

ושיעור מידת הכור בזמנינו: 248 ליטר [לדעת הגר"ח נאה], או 432 ליטר [לדעת החזו"א] (מדות ושיעורי תורה, רלו).

בעי מניה דמר בשעת מעשה, ואפלו בת תרי כורי לא שרא לי כמאן כהאי תנא וכו', דוחק לומר שחזר בו (שיח יצחק לר"י גאנרמאן), אלא דרכם בקודש היה, שאפילו בדבר שפסקו הלכה, כשבא מעשה לפניהם היו מחמירים, אבל גם כשהחמירו, לא החמירו ללא שהיה להם סמך גדול לכך ממשנה (פותח שערים כללים טו).

כוורת הקש וכוורת הקנים וכו', שבענין טומאת כלים נאמר (ויקרא יא, לב) 'וכל אשר יפול עליו מהם [- שמונה שרצים] במותם יטמא, מכל כלי עץ או גדר או עור או שק', הוקשו כלי עץ לשק, מה שק מיטלטל מלא וריקן אף כל המיטלטל מלא וריקן, יצא כלי העשוי לנחת [- לנוח במקומו] שאינו מיטלטל מלא וריקן שטהור, כמו כן יצא כלי עץ המחזיק ארבעים סאה בלח שהם כוריים ביבש, שאע"פ שמיטלטל ריקן אינו מיטלטל מלא, שאם יטלטלנו מלא עשוי להישבר, ומטעם זה נחשב כלי העשוי לנחת וטהור, ולכן כוורת הקש וכו' טהורים (רש"י כאן, ובחגיגה כו, ב ד"ה דומיא וד"ה מה, וראה להלן ד"ה והן מחזיקות).

אף על פי שיש להם שוליים, תיבה זו [- אע"פ] מחוקה (הגהות הגר"א), וצ"ל 'יש להם שוליים', כלומר, דוקא כשיש להם שוליים, שאם אין להם שוליים, אפילו מחזיק יותר מארבעים סאה טמא, כי מאחר והכלי חד בתחתיתו, בוודאי יטלטלו ואינו עשוי לנחת (חידושי הגר"א).

והן מחזיקות ארבעים סאה וכו' טהורים, שאם מחזיק פחות מארבעים סאה מקבל טומאה אפילו שאין בכוח אדם לטלטל כלי כזה שהוא מלא, כי ישערה תורה לכלל הדורות לפי דור מקבלי התורה, שאפילו הבינונים שבהם היו גיבורי כח, והיה בכוחם לטלטל כלי כזה, אבל אם מחזיק ארבעים סאה אינו מיטלטל (ריטב"א כאן, וריטב"א ומאירי עירובין יד, ב, בשם הראב"ד). ויש מפרשים, שאם מחזיק ארבעים סאה אינו מיטלטל לא מחמת חוסר כח, אלא מחשש שישבר (ר"ן עירובין שם, בדעת רש"י כאן).

שמע מינה האי גודשא תלתא הוי, נפק"מ למקח וממכר, שאם התנה עם חבירו שייכין לו כלי מידה, חייב לעשות לו כלי שמקבל